

Владислав Івченко

Битва за Одесу

Темпора
2022

Зміст

Великий переполох у Одесі	7
Іван Карпович береться за справу	40
Кілька непорозумінь і велика стрілянина	62
Свідків прибирають	91
Фальшива смерть	121
Замах валькірій	152
Вибуховий привіт пану Бенціону	178
Помилкові погрози	209
Мисливець, який став дичиною	239
Порятунок на межі	280
Гість із Москви	321
Куля знаходить героя	361
Іван Карпович ставить крапку	405

Великий переполох у Одесі

Американці. Літо 1914 року. В одеський порт заходить океанський американський лайнер. На палубі першого класу пліч-о-пліч стоять троє чоловіків. Усі вони, попри спеку, у строгих чорних костюмах і крилатих капелюхах. Пасажирки наближатися до них не наважуються, бо від трійці віє небезпекою.

— Привіт, Одесо! — каже центральний і задоволено усміхається. Він невисокий, зграбний, із чорним кучерявим волоссям і чепуристими вусиками. Це Лакі Фімкін.

— Тут майже нічого не змінилося, — каже той, що праворуч від Лакі. Він середнього зросту, кремезний, схожий на борця, зі шрамом на лобі. Це Льова Штуцер.

— Одеса чекала нас, — усміхається той, що ліворуч. Високий, стрункий, із пишними губами й лискучим волоссям. Це Абрам Богопольський.

— Чекала і дочекалася, — киває Фімкін.

На палубі третього класу шкутильгає невеличкий погано вдягнений чоловік із валізкою.

Дивиться на місто серйозно. Видно, що він схвильований і напружений.

— Людина за бортом! — чується крик.

Метрів за сто від пароплава пасажири помічають тіло голої дівчини. Пароплав дає сигнал і сповільнюється. Спускають шлюпку. Чоловік із третього класу стривожено за всім спостерігає. У першому класі теж дивляться, як шлюпка швидко пливе до тіла, як тіло забирають із води й везуть на пароплав.

— Знову мертва дівчина! Це маніяк, про якого писали в газеті! — гомонять пасажири, коли шлюпка наближається.

— Що за маніяк? — питає чоловік із третього класу.

— Гвалтує дівчат і вирізає їм серця! Вже шоста жертва!

Пароплав сигналить. На березі зібрався натовп, онде й поліція.

— Маніяк зайвий, він каламутить воду, а для нашого бізнесу потрібен спокій, — каже Фімкін, спостерігаючи, як тіло накривають брезентом.

— Лаке, в нас іще немає бізнесу, — відповідає Богопольський.

— Але він буде. А маніяка ми приберемо.

— Маніяк не потрібен, — киває Фімкін. Пасажир із третього класу закурює й кусає тонкі губи.

— Маніяк? А чому б і ні? Більше клопоту в Бені — менше уваги до нас. Просто дар божий! — шепоче він собі під ніс і посміхається. Його штовхають виснажені пасажири, які хочуть швидше зійти на берег. Чоловік ховається у кутку, про щось напружено міркує.

Крік. Великий кабінет на третьому поверсі кабаре «Варшава». За різьбленим столом сидить міцний чорновусий дядько. На голові в нього невеликі задисини. Це Бенціон Крік, ватажок одеського кримінального світу. Йому трохи більше сорока, але наслідки непростого життя даються знаки. Молоді здається, що Крік був вічно, а старим — що Крік вічно буде. Зараз він вивчає документи, зморшки збігаються на високому блідому чолі. У двері обережно стукають.

— Увійдіть, — каже Крік.

У кабінет заглядає секретар, молодий хлопець у строгому сюртуку.

— Бенціоне Меңделевичу, Фіма прийшов.

- Хай заїде.
- Він не сам.
- Хай заходить не сам, — наказує Крік і відкладає документи.

Заходять двоє. Чоловік із синцем на обличчі й у пом'ятому костюмі притримує побите пенсне. Це професор Кольберг. За ним іде середнього зросту плечистий головань у трійці. Це Фіма Ширман, права рука Кріка.

— Пане Бенціоне, до вас попросився професор Кольберг, — доповідає Фіма. На його обличчі грають жовна, а кулак правиці гупає у долоню лівиці. Таким Фіму бояться в Одесі всі.

— Бенціоне Менделевичу, це щось страшне! — каже професор. — На мене напали просто на пристані в Акермані, де я чекав човна! Я казав, що плачу вам, але це не зупинило грабіжника, який мене ще й ударив!

— Хто грабував?

— Якийсь бугай у масці, а з ним іще четверо босяків. Я казав йому про вас, але він відповів, що ви король тільки в Одесі. Це не мої слова, це його слова! Він забрав гаманець і годинник!

— А це, бачу, не забрав?

На правій руці професора — золотий перстень.

— Я встиг сховати його в кишені! Це дорогий для мене перстень! Бенціоне Менделевичу, прошу вас, допоможіть! Ну хіба ж так можна — серед білого дня грабувати поважну людину під вашим покровительством?

— Ми розберемося.

— Годинник дуже дорогий! — бідкається професор, із надією дивиться на Кріка, бачить його гнівне обличчя й задкує.

Фіма зачинає за відвідувачем двері.

— Хто пограбував?

— Поки не знаю.

Ширман розводить руками.

— Знайди їх і покарай. Одеса — мирне місто, принаймні для тих, хто платить мені. Люди мусять відчувати порядок, — суворо каже Крік.

— Буде зроблено. Цим хлопцям дуже не пощастить.

Ширман недобре посміхається. Кажуть, якщо вагітна побачить таку його посмішку, може трапитися викидень. Про Ширмана в Одесі розповідають багато страшного.

Анюта. Кімната борделю «У Мімі». Сірі стіни, на яких наклеєні картинки з журналу «Нива». Ліжко, невеличкий столик і шафа. На ліжку сидить дівчина нічній сорочці. Вона тендітна, зі світлим волоссям до середини спини. Це Анюта, яку в закладі зовуть Анеттою. Перед нею стоїть хлопець у мундирі підпоручика Російської імператорської армії. Це Павло Стеклов. Дівчина похнюпилась, хлопець нервує.

— Я викуплю тебе звідси.

— У тебе немає стільки грошей, — тихо й невесело відповідає Анюта.

— Я знайду. Тобі тут не місце.

— Твої родичі не дозволять нам бути разом.

— Я не питатиму їх.

— Ти зламаєш через мене свою кар'єру і життя.

— Не зламаю. Все буде добре. Почекай і не плач.

— Мій господар небезпечна людина, а його друзі ще небезпечніші.

— Я не боюся їх.

— Просто будь обережний. І не довіряй їм.

— Я ж не дурень, Анюто! Я все зроблю як треба.

У двері стукають.

— Час! — гримить чоловічий голос. Дебелий швейцар слідкує, щоб клієнти перебували у дам рівно стільки, за скільки заплатили. Стеклов невдоволено кривиться, кусає губи.

— Кілька днів — і все це закінчиться, обіцяю.

Дівчина підводиться. У неї на очах сльози. Вона цілує хлопця.

— Не плач, прошу тебе, не плач! Обіцяю, що коли ми будемо разом, тобі не доведеться плакати! — палко шепоче він.

— Будь обережним. Прощу тебе.

У двері знову стукають.

— Чорт! — нервує Стеклов, кидається до дверей, наче хоче зчепитися зі швейцаром, але Анюта його стримує.

— Заспокойся! Не треба скандалів!

Есери. Скромна контора на вулиці Ланжеронівській. На дверях табличка: «Савелій Порфірович Костакі — послуги та допомога». У конторі жвавий рух. До дверей підходить молодик у білому костюмі. Він високий, білявий, блакитноокий, із тонкими вусиками. Це Степан Корабльов, відомий бойовик із партії есерів. Син дрібного

купця з розкольників схотів собі іншого життя, втік із дому, прибався до революціонерів, швидко зробив кар'єру завдяки сміливості й холодкривності. Швидко зрозумів, що самої сили замало, взявся за самоосвіту і швидко надолужив відставання від однопартійців. У Одесі Корабльов за таємним дорученням ЦК. Обережно озирався, перевіряє, чи ніхто за ним не стежить. Відчиняє двері, заходить у вузький коридор. Там біля секретера сидить на високому стільці дебелий голомозий чоловік і барабанить волохатими пальцями по товстій комірній книзі. Строго дивиться на відвідувача.

— Вам чого?

— Я до Савелія Порфіровича, — впевнено каже Степан і спокійно усміхається.

— Від кого?

— Від товариства «Шейман і Головін».

Чоловік, який тут одразу і за секретаря, і за охоронця, зазирає у книгу, читає, рухає губами.

— Сьогодні не ваш день, — підозріливо зауважує він.

— Термінова справа. Непорозуміння з управою.

Охоронець прискіпливо оглядає Степана.

— Ну, добре, проходите.

Степан ледь помітно киває і проходить до великої зали.

Там мовчки сидить близько десятка відвідувачів. Усі час від часу торкаються внутрішніх кишень і дивляться на двері, за якими сидить Савелій Костакі. Той, хто йде до дверей, дорогою виймає конверт. Виходить уже з порожніми руками. Хлопець дістає цигарку і йде на вихід.

— Ви куди?

Охоронець прочиняє одну з шухлядок, де лежить револьвер.

— Курити дуже схотілося, — спокійно пояснює Степан, показуючи цигарку. — Не бажаєте перекурити? «Герцеговина Флор»!

Охоронець підозріливо хитає головою. Уже на вулиці Степан закурює. Поруч їде екіпаж. Хлопець спочатку наче не помічає його, а потім рвучко стрибає всередину. Візник наганяє коней. Степан озирався і усміхається.

— Що там? — питає візник. У нього красиві тонкі риси обличчя і вимова, що видає жителя Кавказу. Це Бесо Мгеладзе, теж есер, учасник кількох гучних експропріацій. Його засудили до каторги, три роки тримали в Сибіру, потім він утік, знову став до боротьби, лише

попросив ЦК не посилати його в холодні краї, бо перемерз. На Кавказі Бесо занадто добре знали, а ось Одеса пасувала йому ідеально.

— Усе розвідав. Те, що треба!

Степан Корабальов регоче, робить кілька глибоких зтяжок і кидає недопалок на бруківку.

Влада. Резиденція градоначальника Івана Сосновського на вулиці Маразлієвській. Поліцмейстер Микола Головін укритися потом, ледь дихає, кривиться. Він витягнувся струнко перед градоначальником і командувачем Одеського військового округу Михайлом Ебеловим, старим служакою вірменського походження. Головін згадує, як радів призначенню в Одесу. Багате місце, де можна забезпечити собі старість, море, фрукти й вино! Хто ж думав, що тут будуть отакі неприємності?

— Три дні! Три дні вам даю! Якщо не знайдете вбивцю, телеграфую в столицю і вимагаю звільнення! — волає Сосновський. Він із заможної родини самарських землевласників, легко і швидко робив кар'єру, в Одесі не думав залишатися, мріяв про Петербург, і саме загроза мріям бісила градоначальника.

— Це ганьба! У нас війна на носі, а тут у прикордонному місті, в центрі військового округу кояться жорстокі вбивства! Маніяк у тилу! Це так ви турбуєтеся про перемогу російської зброї? — гнівається Ебелов.

Він із неможливого роду, кров'ю й потом заслужив кожне нове звання, а зараз насолоджувався би досягнутим, якби не маніяк.

— Початок курортного сезону! Всі газети кричатимуть! Ви хочете залишити місто без відпочивальників?

Градоначальник аж тупати починає. Поліцмейстер тільки очима лупає.

— Знайдемо, пане градоначальнику, знайдемо! Я всіх рачки поставлю! Знайдемо! — перелякано обіцяє він. Досі не віддав боргів, у які вліз, аби купити цю посаду, а тепер його можуть звільнити. Головін дратується від однієї думки, що може все втратити.

— Шостий труп! Серце вирізає! Та що ж це робиться? З Петербурга питають, чому ми не наведемо порядок. Може, кадри не ті, може, серед них спочатку порядок навести? — верещить градоначальник.

— Я можу виділити козаків або солдатів на патрулі! Але цьому треба покласти край! — гримить генерал.

— Покладемо, Ваша ясновельможносте! Більше жодного трупа! Обіцяю! Схопимо маніяка! — перелякано бубонить поліцмейстер. — Усе місто переверну!

— Дивись, Головін! Якщо не спіймаєш, будеш поліцмейстером десь у Туркестані! Серед вівцепасів порядок наводитимеш! — попереджає градоначальник. — У столицю я про тебе вже написав! Іще один труп — надішлю, і буде тобі тоді дорога дальня, а то й казенний дім!

— Спіймаємо! Обіцяю! — перелякано каже поліцмейстер. Знає, що про казенний дім не просто погроза. Є за що садити. Але кого в Одесі немає за що садити? Таке тут повітря. І без нього поліцмейстер жити не хоче.

— Не треба листа!

— Труси Крика! Він же обіцяв, що буде спокійно! — кричить градоначальник. — І де той спокій? Наче Баку чи Грозний!

— Ми знайдемо маніяка! Дозвольте розпочати пошуки?

— Уперед! І повідомляй про всі новини! Бо з Петербурга цікавляться!

Поліцмейстер вибігає з кабінету. Його чекають двоє переляканих заступників. Головін умить перетворюється на громовержця.

— Повальні арешти! Розгромити все! Трощити й бити! Всіх босяків у холодну, всіх! І тримати там, поки не знайдуть мені маніяка!

— Навіть Крикових босяків брати? — перелякано питають поблідлі заступники, які не вірять почутому.

— Їх насамперед! Зміцніть будівлю управління! Вікна на першому поверсі забити дошками, побільше охорони! Кулемети у вікна другого поверху!

Поліцмейстер верещить, наче різане порося. Біжить до сходів, за ним, розгублено перезираючись, поспішають заступники.

Поліна. Панський маєток у Бессарабії. Великий будинок із колонами, навколо нього парк і сад. Будинок давно не білений, облуплений, деякі вікна затягнуті мішковиною, сад заріс, на клумбах будяки. Усе це красномовно свідчить, що найкращі часи маєтку позаду. Алеєю трусяться гості. Здебільшого в екіпажах, але є й машини. Гостей зустрічає господар, чоловік років за п'ятдесят у елегантному фракку й котелку. Це князь Гагарін-Курдза, представник стародавнього роду, один із найбільших землевласників Бессарабської губернії й півдня Росії. Колись цей рід був дуже заможним, але зараз маєтки закладені, грошей бракує, і князь любить, коли вип'є, побідкатися,

що йому випало народитися воїном у часи мерзенних торгашів. Останнім часом скиглить дуже часто. На його щоках уже помітні червоні прожилки, а руки потроху тремтять. Зараз він супиться, недоволено дивиться на годинник.

— Музики запізнюються! — строго каже, привітавшись із новими гостями.

— Ваше сіятельство, я бричку ще зранку на станцію послав. Музики вже бути! — перелякано каже прикажчик і втирає з лоба піт. Несподівано радіє:

— Он вони!

На алею справді виїхала бричка, в якій сидять п'ятеро чоловіків, які тримають музичні інструменти у футлярах.

— А де наш візник? — дивується прикажчик, бо кіньми править дебелий чоловік у розстібнутому сюртуку. Князь недоволено роздивляється музик.

— Вибачте за запізнення! Вашому візникові стало зле, довелося залишити його на станції, — доповідає чолов'яга, який правив кіньми. Такий дебелий, що сюртук на ньому не сходиться.

— Я замовляв оркестр із філармонії, а це що за босяки? — недоволено питає князь. Пики в музик справді грубі й червоні, наче у візників.

— Ваше високоблагородіє... — починає товстун, але його перериває прикажчик:

— Ваше сіятельство! Сіятельство!

— Ваше сіятельство, вибачте. Смію доповісти, що директор філармонії найкращих музик відібрав для вас. Дозвольте показати себе! — просить товстун і підлабузницьки посміхається.

— Давайте, тільки швидше! Гости вже всі зібралися!

Товстун іде за будинок, де на смарагдово-зеленій галявині напнуте шатро. Під шатром столи, щедро заставлені дорогими наїдками і напоями. Сьогодні весілля у доньки князя, Поліни. Он вона, в білій сукні, висока, струнка, з довгим чорним волоссям. Усі тільки головами кивають: от, мовляв, яка красуня князівна. Хоч і з непростим характером. Князь, який мріяв про сина, навчив доньку стріляти, водити авто й навіть фехтувати. Значно частіше князівну бачили у хлопчачому одязі, коли та вешталася навколо маєтку, наче якийсь босяк. Мало хто здогадувався, що вбрана й умита Поліна схожа на чарівну лебідку.

Уже приїхало півсотні гостей, найкращих людей губернії. На жаль, не найбагатших, але всі з шанованих родин, біла кістка імперії, ще не поточена черваком комерції. Розмовляють, чекають, коли можна буде сісти. Музики поки розкладали інструменти. Князь кивнув, і гостей запросили за стіл.

— Зараз князь скаже слово, а потім грайте «Оду до радості». Далі за списком. Список я передав раніше. Є він у вас? — питає прикажчик.

— Є, є, не хвилюйся, шановний, усе буде, як у найкращих домах, — запевняє товстун. Скрипку він, однак, тримає досить незграбно, наче вперше. Прикажчик іде, музики тихо перебалакуються, недобре посміхаються. Один відкриває футляр контрабаса, там кілька револьверів. Передає зброю товаришам.

Маніяк. Будинок на околиці Одеси. До нього підходить молода дівчина з клаптиком паперу в руках. Стукає у двері. Дивиться на номер, звіряється з папірцем. Іще раз стукає, якимось нерішуче. Не помічає, що її роздивляються з вікна, а потім і з маленького віконця на горищі. Вже збирається йти, коли двері відчиняються. За ними жінка років сорока, повна, з негарним обличчям. Удавано привітно посміхається. Дівчина бачить її й полегшено зітхає.

— Добрий день, я щодо роботи покоївкою.

— Заходь, мила. Дуже рада, що ти прийшла, тиждень уже як об'яву дали, а нікого немає. Самій доводиться. Вже заморилася. Заходь, заходь!

Дівчина мнеться на порозі. Жінка здивовано її оглядає, киває.

— А, ти теж маніяком налякана. І як таких нелюдів земля носить? Це ж треба, серця вирізає! — Жінка крутить головою і зітхає. — Дівчина, яку другою вбили, — донька подруги моєї куми. Така хороша була, роботяща. Ох..

— Ага, жах! Страшно містом ходити.

— Тепер дивишся на людину й не знаєш, чи не той це маніяк із ножем. Треба чоловіків стерегтися, — вчить жінка. — Особливо незнайомих. Дарма ти сама ходиш, краще б із родичем.

— Та я ж не місцева, родичі всі у Голій Пристані.

— О, тобі важче. Я сама з Миколаєва. Двадцять років у Одесі. Заходь, чаю вип'ємо і про роботу поговоримо.

Дівчина вже не вагається. Жінка веде її в невеличку кімнату, запрошує за стіл, на столі стоїть самовар і чомусь дві чашки, наче господиня чекала гостей.

— Сідай, мила, зараз тобі чаю наллю. Попий, мабуть же, втомилася, поки допленталася. Далеко ми від центру живемо. Збила ноги, певне.

— Та нічого, нічого, — киває дівчина, трохи розчулена такою увагою.

На горіщі щось шкребеться.

— От миші кляті, як же ви мені остогидли! — кричить жінка. — Заведу кота, буде вам! Ти котів не боїшся?

— Ні, я котів люблю. У нас удома кіт Рудик живе, гарний такий.

— Це добре, а то буває, що не люблять котів. А без котів миші з'їдять.

— Ось це мій чоловік покійний, Семен Фрідріхович, — раптом показує вона дівчині за спину. Та озирається, роздивляється портрет огрядного військового у мундирі. Жінка щось підливає в чашку.

— Така хороша людина! Вже сім років, як помер, а я все по ньому плачу.— Здрагається і справді плаче. — Пий, доцю, чай, поки гарячий. — Підсовує до дівчини чашку. — Печиво ось бери. Голодна ж, мабуть.

Сьорбає чай сама, дивиться на гостю. Та робить кілька ковтків, потім нерішуче тягнеться по печиво. Жадібно їсть.

— Пий, пий, я ще наллю!

Дівчина допиває. Жінка наливає ще. Балакають за роботу, потім гостя починає позіхати.

— Заморилася, бідолашка, — посміхається жіночка. — Може, приляжеш, відпочинеш?

— Ні, ні, не треба...

Вона не може зрозуміти, що діється. Куняє, кліпає очима, крутить головою, щоби прокинутись, але де там. Гепається зі стільця. Жінка задоволено хрумтить бубликом.

— Усе, готова! — кричить комусь.

Рипить дерев'яна драбина, заходить чоловік, теж років за сорок, міцний, із грубим обличчям, волосся на проділ, у потертому піджаку й начищених чоботах. Це Конюх. Прискіпливо оглядає гостю.

— Ну, наче те що треба.

Легко підхоплює її і кудись несе.

Американці. Троє друзів, які припливали до Одеси першим класом, сидять тепер у кімнаті дешевого готелю. Один показує зброю: одразу шість пістолетів «Кольт М1911», до кожного по дві обойми і ще по сотні набоїв насипом.

— Як я й думав, ніхто не здогадався, що в ящиків можуть бути подвійні стінки, — каже Льова Штуцер. Він роздає пістолети товаришам, ті впевнено беруть зброю, ховають у спеціальні кобури під піджаками. Дивляться у дзеркало. Пістолетів майже не видно під одягом.

— Спиртного в Одесі практично немає, — доповідає Абрам Богопольський. — У когось є старі запаси, а інші сподіваються на новий урожай і вино. Ресторани продають міцні напої, та дуже небагато і дорого. Народ ремствує, але патріотичні настрої все згладжують. Можлива перемога над німцями п'янить не гірше за горілку. Однак люди хочуть випити. Дехто почав гнати самогон, поліція все відстежує. Тільки вчора закрили два заклади, де потайки наливали. Градоначальник вимагає суворого дотримання «сухого закону», навіть підмазати його не вдається, як мені відомо.

— Щоби градоначальника не можна було підмазати! Якась аномалія! — сміється Лакі Фімкін.

— Хто тут усе тримає? — питає Штуцер.

— Беня та його люди, — відповідає Фімкін.

— Він тримає все місто? — цікавиться Богопольський.

— І ще частину губернії.

— Навіть Ісак Гольдштейн під ним? — дивується Штуцер.

— Гольдштейн платить Бені за кожну свою дівку, яка працює тут, і за кожну, яку продає за кордон. Платить і дякує, — зітхає Фімкін.

— А Саша Пан? Невже й він пішов під Беню?

— Саша Пан виїхав із Одеси й більше тут не з'являється. Беня сказав: або Саша мертвий, або він не в Одесі. Усіх його людей поклали. В ньому лишили чотири кулі. Вуха відстрелили. Саша поїхав лікуватися й досі поправляє здоров'я подалі від міста.

— Тобто Беня сам усе тримає? — кривиться Штуцер.

— Самодержець усеодеський? — похмуро жартує Богопольський.

— Ага, цар усія Одеси, великий князь Бессарабії й Тавриди, — киває Фімкін.

— І як нам бути? — цікавиться Богопольський.

— Іти до нього й домовлятися.

— Він нам не зрадіє, — зітхає Штуцер. — Він не для того колись випхав нас із міста, щоби зараз зустрічати з хлібом-сіллю.

— Так, ми ж погано з ним розійшлися, — нагадує Богопольський.

— Спробуємо його переконати, що зараз усе буде інакше. — Фімкін посміхається. — Ми будемо працювати на нього й приносити гроші.

— А чому б йому самому не торгувати спиртним? — дивується Штуцер.
— Він не хоче псувати стосунків із поліцмейстером.
— А ми, ми хочемо? — питає Штуцер.
— Нам треба побудувати з владою нові, взаємовигідні відносини, — пояснює Фімкін.
— Ми ризикуємо, — зауважує Богопольський.
— Хто не ризикує, той не п'є шампанського.
Фімкін усміхається. Усі сидять мовчки.
— Хлопці, ніхто ж не розраховував, що буде легко? До роботи! — наказує він.

Анюта. Кімната в борделі. Дівчина лежить на ліжку в мереживній сорочці, дивиться в стелю. У двері стукають.

— Анетто, півгодини! — гримає швейцар.

Анюта підводиться, відчиняє двері. До кімнати заходить лисуватий череватенький чоловік років п'ятдесяти. Він хвилюється, тримає праву руку за спиною.

— Добрий день. — Гість дістає з-за спини невеличкий букет. — Це вам.

— Дякую. — Анюта не звикла до такої уваги. В бордель зазвичай неносять квітів.

— Я викупив півгодини.

Анюта киває, починає розстібати його сюртук. Гість іще більше хвилюється, зупиняє її.

— Ні-ні, зачекайте, я не для того.

Анюта знову здивована.

— А для чого?

— Я Олександр Вільгельмович Траубе, хормейстер кабаре «Варшава».

— Хто-хто?

— Хормейстер. Ставлю там пісенні номери. Мій знайомий якось був тут уранці й випадково почув, як ви співали. Він великий шанувальник опери, знається на співі. Дізнався, як вас звать, і порадив мені зайти. Завичай співачки приходять до нас самі, я їх не шукаю, але товаришеві довіряю й хотів би почути вас на власні вуха.

— Почути? — розгублено питає Анюта.

— Так. Заспівайте, будь ласка. Будь-що. Що знаєте. Вас же не лялятимуть?

Вона підозріливо дивиться на гостя. Серед клієнтів бувають божевільні, але цей наче безпечний.

— Якщо клієнт буде задоволений, то ні.

Анюта тихенько починає співати народну пісню, Траубе уважно прислухається. На його обличчі з'являється усмішка.

— Добре! А знаєте пісню «У місячному сяйві»? Про дзвоник!

— Знаю.

— Заспівайте її.

Вона співає. На обличчі Траубе — захват. Він дістає з кишені блокнот, гортає його.

— Ага, ось. «Пісенька про мічмана», — каже хормейстер, вириває сторінку й читає текст:

— Сонце уж садилось, море глухо злилось.

Вечер опустил свою завесу.

Мичман молодой с русой головой

Покидал красавицу Одессу... Ну, і так далі. Це досить популярна зараз пісня. Мелодію ви, мабуть, знаєте. Вивчіть текст і підготуйте її.

Траубе віддає аркуш дівчині.

— Як — підготувати?

— Щоб заспівати її перед публікою. Мені цікаво, як би ви її співали.

— Я в консерваторіях не навчалася і...

— Консерваторії тут ні до чого. Просто підготуйтеся і заспівайте. Ось моя картка. З одинадцятої я вже на роботі, приходьте до «Варшави», спитаєте Олександра Вільгельмовича, вас проведуть. Усе зрозуміло?

— А в який день приходити?

— Коли будете готові. Пісня так собі, але вкладіть у неї всю душу. Голос у вас є. Ну, я пішов. А у вас є чорний хід? Не хочу, щоб мене тут бачили.

— Так, ліворуч по коридору.

— Дякую. Чекаю на вас, Анетто.

Хормейстер уклоняється і йде. Вона дивиться йому в спину, потім на візитну картку, потім на аркуш із текстом. Шепоче слова пісні.

Влада. Триповерховий будинок у Лютеранському провулку. Окремо двері в будинок, окремо в підвал. У будинок прохід вільний,

а кому треба в підвал, ті стукають. Їх роздивляються у щілину, інколи щось питають, потім пропускають, але не всіх. Ті, кого не пускають, просто йдуть геть. Несподівано з'являється кілька бричок, набитих городовими. Вони вистрибують і починають трошити двері в підвал молотами й сокирами. Вибивають, біжать униз. У підвалі хтось грає в карти, хтось у рулетку, деякі ріжуться у більярд. Це великий підпільний у прямому й переносному сенсі гральний клуб. Поява поліції спричиняє паніку. Поліцейські збивають охоронців, перекидають столи, лупцюють відвідувачів.

— Арештувати всіх! — кричить пристав, що керує нападом. До нього кидається управитель, товстуватий чоловік років за п'ятдесят.

— Сталася помилка, це заклад Бенціона Менделевича! — шепоче управитель. — У нас домовлено!

— Пішов ти!

Пристав б'є кулаком в обличчя, управитель падає.

— Узяти його!

Поліцейські хапають усіх підряд, заламують руки й виводять на вулицю. Там уже стоїть кілька великих возів із порту. Затриманих везуть у відділок, поліцейські їдуть далі.

Невеличкий будинок на Молдованці. До нього під'їздять брички з городовими. Поліцейські виламують двері, забігають усередину. Там темно, бо всі вікна завішані. У будівлі покотом лежать люди із закованими рукавами. Морфіністи. Онде і шприци. До поліції вибігають двоє китайців, які тут працюють. Їх лупцюють. Вони кричать, намагаються щось пояснити про Бенціона Менделевича, та їх не слухають. Тих, хто може ходити, арештовують, усе трощать і тільки тоді йдуть геть.

Крамниця на Французькому бульварі. Невеличкий перший зал і великий другий, куди пропускають лише постійних покупців. На столах купи різноманітного краму. Покупці торгуються з продавцями. У третьому залі продавці торгуються зі злодіями, які приносять здобич на продаж. Великий бізнес — купівля й продаж краденого. Тут теж з'являються брички з поліцією. Два охоронці встигають зачинити металеві двері, але поліція вибиває вітрину. Всіх, хто не зміг утекти через чорний хід, арештовують. Крики про Бенціона Менделевича знову не діють. Арештованих везуть у відділок. Задоволений пристав виходить, дивиться на годинник — здається, новий,

із краденого. До нього звертається перехожий, що спостерігає за облавою.

— Пане приставе, що відбувається?

— Шукаємо маніяка. — Пристав задоволено усміхається. — Шукаємо і знайдемо!

Сідає в бричку, поліцейські їдуть далі.

Поліна+Котовський. Маєток князя Гагаріна-Курдзи. Гості сидять за столом і слухають господаря, який говорить про важливість для його родини. Дивиться на доньку, красуню з бісиками в очах. Видно, що їй не подобається наречений — трохи переляканий товстуватий хлопець із тупим виразом обличчя. Князь каже про велику честь поріднитися з родом графів Ледоховських, вельможних подільських землевласників. Гості кивають, перешіптуються, що жених — справжній телепень, але князю доньку треба збути, бо зовсім від рук відбилася. До того ж із грішми погано, попри весь історичний блиск, кажуть, що банкам багацько завинив і вже час віддавати. Ну, може, нові родичі допоможуть, бо в них грошей купа, тому і змогли для пришелепуватого сина таку чарівну наречену знайти.

Музиканти наче чогось чекають. Князь завершує промову, прикажчик махає рукою, оркестр мусить заграти, але його учасники кидають інструменти й вихоплюють револьвери та одрізани.

— Усім стояти, я Котовський! — кричить отаман музик, той самий товстун, який правив бричкою. Його крик спричиняє паніку, та кілька пострілів і ударів кулаками наводять лад. Ось уже всі гості сумирно сидять за столами. Ті, кому дісталосся, витирають кров. Озброєні бандити стоять за спинами в гостей. Котовський широко усміхається.

— Шановне панство, для мене велика честь бути на цих урочистостях і особисто привітати молодят!

Отаман іде до столу, де сидять наречені. Князь намагається зупинити його, але бачить наставлений револьвер і сідає. Гості бояться підняти очі. Тільки князівна з дитячою цікавістю роздивляється нападників. Котовський підходить до нареченого, торкається його потилиці револьвером.

— Вали звідси.

Переляканий жених поквалливо встає. Котовський сідає й дивиться на Поліну.

— Боже, яка краса!

— Забирайтеся геть, скоро тут буде поліція! — кризь зуби каже князь, аж білий від люті.

— Поліції не буде. Усі знають про весілля, ніхто не зверне уваги на постріли. Про це не турбуйтеся.

Котовський знову дивиться на княгиню і з подивом помічає, що та зовсім не злякалася. Він несподівано стріляє у повітря. Гості кричать, а княгиня тільки усміхається. Трохи розгублений отаман підводиться.

— Офіціанти, сюди! — наказує він.

До нього кидаються два десятки офіціантів, які обслуговували гостей.

— Стоп, мені треба двоє! Ти і ти! — обирає Котовський і наказує взяти футляр від контрабаса, де нападники ховали зброю. — Отже, пані та панове. Я знаю, що ви прибули на цю церемонію не з порожніми руками. Прошу викласти на цю тацю ваші подарунки, гаманці й коштовності. Бачу, що тут зібралася поважна публіка, і сподіваюся на вашу чесність. Але краще перевірити. Руки вгору!

Котовський знову стріляє й регоче. Гості піднімають руки. Двоє розбійників залишаються чатувати з наставленою зброєю, ще двоє обшукують кишені гостей: знімають сережки, персні, намиста, забирають гаманці й годинники. Складають усе у футляр, який тримають офіціанти. Ніхто не пручається.

— Ви за це відповісте, — шепоче зблідлий від гніву князь.

— Звідки стільки ненависті, ваше сіятельство? — вдавано дивується Котовський. — Та ви мені вдячні мусите бути, бо тепер про весілля вашої доньки дізнається вся імперія!

Отаман регоче, але не забуває тримати князя на мушці. Обхід завершується, у футлярі ціла гора гаманців, коштовностей і конвертів.

— Тепер, князю, прошу скласти мені компанію й відвідати ваш кабінет.

— Навіщо? — нервує Гагарін-Курдза.

— Я знаю, що там є сейф, — посміхається нападник.

— Я не зберігаю гроші вдома!

— Не подумайте, наче я вам не довіряю, але все ж таки прошу пройтися зі мною.

Котовський усміхнено приставляє револьвер до голови князя. Той дивиться на розбійника так, наче хоче спалити його поглядом, але зброя примушує утриматися від активних дій. Князь рушає до

кабінету, Котовський підштовхує його дулом. Бандити пильнують, щоби гості сиділи тихо. Ті й не думають опиратися. Хвилин за п'ять Котовський і князь повертаються. Котовський виглядає розчарованим.

— Що ж, князь казав правду, сейф порожній. Сподіваюся, не через те, що фінанси співають романси. Тоді дозвольте відкланятися. Хлопці, нам час їхати.

Двоє бандитів біжать за будинок, де стоїть транспорт.

— Вельмишановне панство, дякую вам усім за приємне товариство і сподіваюся, що не зіпсував свято. О, яка чудова брошка!

Він киває на гостю. Та мліє від страху. Отаман обережно вкладає її серед тарілок на стіл, а брошку забирає. Обібрали геть усіх, окрім молодой княгині. Вона усміхнено спостерігає за бандитами. Стає чути гуркіт двигуна. З-за будинку виїздить авто.

— Ми підтримуємо прогрес, тому поїдемо звідси не бричкою, а машиною! — Котовський регоче. — Гадаю, ви вибачите нас. Хлопці, візьміть ще їжі й питва!

Двоє бандитів швидко вантажать у машину спочатку футляр зі здобиччю, потім десяток пляшок і кілька великих таць із різними стравами.

— Що ж, тепер можемо їхати. Аби трохи підсолодити розчарування від порожнього сейфа, князю, дозвольте запросити в невеличку подорож вашу доньку.

Князь намагається підхопитись, але двоє бандитів хапають його за плечі.

— Я поверну вашу доньку, коли наповниться сейф. За неї не переймайтесь, повірте, Григорій Котовський уміє бути джентльменом!

— Я знищу вас! Я буду плювати на ваше повішене тіло! — кричить князь. Котовський уклоняється княгині. Дівчина подає руку і в шанобливому супроводі отамана йде до машини.

— Гадаю, зайве казати, але про всяк випадок скажу. Той, хто спробує нас переслідувати, буде вбитий. Краще продовжуйте свято.

— Але це моя наречена! — несподівано каже молодий. Увесь час мовчав, а зараз ледь не плаче, наче дитина, в якої забирають іграшку. — Моя!

Він тупає ногою. Котовський збиває з нього кулею капелюха. Хлопець скрикує і починає плакати. Здається, в нього вже мокрі штани.

— Ще запитання? Бачу, запитань немає. Що ж, дякую.